

U bent slachtoffer

Federale Overheidsdienst
Justitie

.be

INLEIDING

U bent slachtoffer geworden van een misdrijf⁽¹⁾. Dit is een ingrijpende gebeurtenis en u stelt zich waarschijnlijk allerhande vragen: welke rechten heb ik? Wat moet ik doen om een schadevergoeding te krijgen? Wie kan me helpen?

Deze brochure geeft u een kort overzicht van het verloop van een procedure, uw rechten daarin en de stappen die u kan ondernemen.

⁽¹⁾ Een misdrijf is een gedraging die door de strafwet wordt verboden en waarop een straf is gesteld.

Aangifte bij de politie

Als slachtoffer van een misdrijf is de politie meestal de eerste dienst waarmee u in contact komt, ofwel omdat de politie naar de plaats van het misdrijf komt, ofwel omdat u zich naar het politiekantoor begeeft om aangifte te doen. U heeft er belang bij om snel na de feiten aangifte te doen zodat de politie over precieze informatie kan beschikken zowel over de feiten (uur, plaats, beschrijving van de verdachte) als over de schade die u heeft geleden (bv.: omschrijving van de gestolen voorwerpen, omschrijving van uw verwondingen, ...).

De politie staat in voor de eerste opvang. Ze noteert uw verklaring in een proces-verbaal. U heeft het recht om kosteloos een kopie van de tekst van uw verhoor te krijgen. Behalve in bepaalde uitzonderingen, wordt deze kopie u onmiddellijk gegeven. De politie geeft u ook de nodige informatie en indien u nood heeft aan bijstand, kan ze de dienst slachtofferbejegening van de politie inschakelen of kan ze u doorverwijzen naar een andere gespecialiseerde dienst.

U ontvangt van de politie ook een attest van klachtneerlegging. Dit document bevat informatie over het verdere verloop van uw klacht en een aantal praktische gegevens zoals het nummer van het proces-verbaal en nuttige adressen van diensten die u verder kunnen helpen. Bewaar dus dit document.

Wat gebeurt er na de aangifte?

Het onderzoek en de mogelijke gevolgen

De politie stuurt uw klacht in principe door naar het parket van de procureur des Konings* die zal beslissen welk gevolg er aan de klacht kan worden gegeven. Hij houdt hierbij rekening met de elementen van het dossier, de aard van het misdrijf en het resultaat van het onderzoek. Hij kan één van de volgende beslissingen nemen:

› **Seponering**

Het dossier kan zonder gevolg geklasseerd worden omdat vervolging niet mogelijk is (bijvoorbeeld omdat de dader niet kon worden gevonden of omdat er onvoldoende bewijzen zijn) of omdat vervolging niet opportuun is (bijvoorbeeld omdat u een volledige schadeloosstelling heeft gekregen). Deze beslissing is voorlopig. Het onderzoek kan terug geopend worden indien bv. nieuwe elementen ter kennis worden gebracht van de procureur des Konings*.

› **Bemiddeling in strafzaken**

De procureur des Konings* kan een bemiddeling in strafzaken voorstellen die door een justitieassistent zal worden opgestart. Bij bemiddeling in strafzaken

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

wordt via een overeenkomst tussen dader en slachtoffer getracht om de materiële en/of morele schade te herstellen. Zij vereist dus de instemming en de actieve medewerking van alle partijen. De procureur des Konings* kan ten aanzien van de dader nog één of meerdere bijkomende maatregelen voorstellen (geneeskundige behandeling of therapie, opleiding of dienstverlening).

Indien er een overeenkomst wordt bereikt tussen de dader en het slachtoffer over het herstel van de schade en indien de dader de eventuele overige maatregel(en) heeft uitgevoerd, leidt dit tot het verval van de strafvordering* (d.w.z. dat de procureur des Konings* deze zaak niet meer voor de strafrechtbank zal kunnen brengen).

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

› **Minnelijke schikking**

De procureur des Konings* kan aan de dader voorstellen om een bepaalde geldsom te betalen binnen een bepaalde termijn. Hij kan dit enkel voorstellen indien de dader zijn verantwoordelijkheid erkent en de veroorzaakte schade heeft vergoed. Indien de dader deze geldsom betaalt, leidt dit tot het verval van de strafvordering* (d.w.z. dat de procureur des Konings* deze zaak niet meer voor de strafrechtbank zal kunnen brengen).

› **Instellen van een gerechtelijk onderzoek**

De procureur des Konings* kan aan de onderzoeksrechter* vragen om een gerechtelijk onderzoek* te voeren omdat er ingrijpendere (onderzoeks)maatregelen nodig zijn (bv. een voorlopige hechtenis of een huiszoeking). Na afloop van dit gerechtelijk onderzoek moet een onderzoeksgerecht* (de raadkamer of, in hoger beroep, de kamer van inbeschuldigingstelling) zich uitspreken over het verdere verloop van de procedure (bv.: buitenvervolginstelling, verwijzing naar de bevoegde rechtbank, ...).

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

› **Vervolging**

Indien de procureur des Konings* van oordeel is dat zijn onderzoek (opsporingsonderzoek*) voldoende bezwaren heeft opgeleverd, kan hij beslissen om de vermoedelijke dader te vervolgen door de zaak voor de strafrechtbank brengen.

De terechtzitting

Indien de vermoedelijke dader wordt vervolgd, zal hij worden verzocht om te verschijnen voor de bevoegde strafrechtbank.

De procedure voor een strafrechtbank verloopt gewoonlijk als volgt:

- › de voorzitter van de rechtbank geeft een korte samenvatting van de zaak en/of ondervraagt de vermoedelijke dader;
- › de eventuele getuigen en de eventuele deskundigen worden gehoord;
- › de burgerlijke partij, mogelijk bijgestaan of vertegenwoordigd door een advocaat, krijgt het woord (om de feiten uiteen te zetten en om haar eis te staven);
- › het openbaar ministerie* geeft zijn standpunt over de schuld van de vermoedelijke dader en over een eventuele straf in zijn vordering;

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

- › de vermoedelijke dader, mogelijk bijgestaan of vertegenwoordigd door een advocaat voert zijn verdediging;
- › het openbaar ministerie* en de burgerlijke partijen kunnen antwoorden, indien ze dit wensen;
- › de vermoedelijke dader krijgt het laatste woord;
- › de debatten worden gesloten.

Het vonnisgerecht beraadslaagt zonder dat het openbaar ministerie* en de burgerlijke partijen hierbij aanwezig zijn. De uitspraak wordt meestal uitgesteld naar een latere datum. Deze datum zal u worden meegedeeld.

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

De rechtbank zal, indien zij de dader schuldig acht, een straf of een maatregel uitspreken en eventueel aan de burgerlijke partijen een schadevergoeding toekennen. Zij kan de dader ook vrijspreken, bijvoorbeeld wanneer zij de feiten niet bewezen acht.

Indien u of uw advocaat niet aanwezig kon zijn bij de uitspraak, informeer dan bij de griffie van de strafrechtbank.

Hoger beroep

U kan hoger beroep aantekenen tegen de beslissing waarbij de rechter uw verzoek tot schadevergoeding heeft afgewezen of wanneer u het toegekende bedrag te laag vindt.

U kan echter geen hoger beroep aantekenen tegen de opgelegde straf of de vrijspraak van de dader.

In strafzaken moet het hoger beroep in principe binnen de 15 dagen worden aangetekend op de griffie van de strafrechtbank die het vonnis heeft uitgesproken. Op de griffie kan men u verdere uitleg verschaffen.

De zaak zal dan door een hoger rechtscollege opnieuw worden onderzocht en behandeld.

Hoe kan u als slachtoffer tussenkomen in de procedure? Wat zijn uw rechten?

Algemeen

Juridische bijstand

U heeft recht op juridische bijstand.

Via de **juridische eerstelijnsbijstand** kan u gratis praktische inlichtingen, juridische informatie en een eerste juridisch advies verkrijgen. Indien het nodig blijkt, kan u eveneens worden verwezen naar een gespecialiseerde dienst. Er worden zitdagen gehouden in de gerechtsgebouwen, de vredegerichten, de justitiehuisen, sommige gemeentelijke administraties, de meeste OCMW of in verschillende vzw's die over een juridische dienst beschikken.

Voor een uitgebreid juridisch advies of bijstand, of indien u zich wil laten vertegenwoordigen, moet u zich tot een **advocaat** richten. U kiest vrij uw advocaat.

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

Via de **juridische tweedelijnsbijstand (voorheen *pro deo*)** kan u een beroep doen op de tussenkomst van een advocaat die, afhankelijk van uw inkomen, geheel of gedeeltelijk gratis zal zijn. Hiervoor kan u terecht bij het bureau voor juridische bijstand.

Wanneer u over beperkte financiële middelen beschikt kan u bovendien onder bepaalde voorwaarden vragen om te worden vrijgesteld van een aantal procedurekosten (bv. deurwaarderskosten, kosten voor kopieën uit het strafdossier,...) via het systeem van de rechtsbijstand. Om hiervan te kunnen genieten, moet u uw verzoek richten tot het bureau voor rechtsbijstand van de strafrechtbank waar de zaak aanhangig is. Indien u zich reeds burgerlijke partij heeft

gesteld (zie verder) kan u dit verzoek, zelfs mondeling, richten tot de strafrechtbank die de zaak behandelt.

Het is aan te raden om ook uw verzekeringspolissen grondig na te kijken om te zien of u een rechtsbijstandsverzekering heeft. Contacteer hiervoor uw verzekeringsmakelaar.

Bemiddeling

De wet biedt iedereen die betrokken is in een strafprocedure de mogelijkheid om gratis een beroep te doen op een bemiddeling. Dit is mogelijk in elk stadium van de procedure en zelfs tijdens de strafuitvoering. Een bemiddeling op verzoek van het slachtoffer of de dader is geen alternatief voor een uitspraak door de rechter. Een bemiddeling laat het slachtoffer en de dader toe, met behulp van een neutrale persoon, een dialoog aan te gaan betreffende de feiten en de gevolgen van het misdrijf en mogelijkheden tot herstel te zoeken. Voor meer informatie kan u terecht bij een erkende **bemiddelingsdienst**⁽²⁾ of een **justitiehuis**⁽³⁾.

⁽²⁾ Voor de erkende bemiddelingsdienst, zie www.suggnome.be

⁽³⁾ Voor het justitiehuis, zie p. 25

Uw tussenkomst in de strafprocedure

Als slachtoffer heeft u verschillende mogelijkheden om in de strafprocedure tussen te komen.

De verklaring van benadeelde persoon

Als benadeelde persoon heeft u het recht om op de hoogte te worden gebracht van het gevolg dat aan uw klacht wordt gegeven, m.a.w. om geïnformeerd te worden over:

- › de eventuele klassering zonder gevolg (seponering) van uw dossier en de reden daarvan;
- › het instellen van een gerechtelijk onderzoek*;
- › de vaststelling van een zittingsdag voor het onderzoeks* - of vonnisgerecht.

U kan elk document dat u nuttig acht laten toevoegen aan het dossier.

U heeft ook het recht om toelating te vragen om het dossier te mogen inzien en er een afschrift van te verkrijgen. Indien het dossier in opsporingsonderzoek* is, kan deze vraag worden gericht aan de procureur des Konings*. Indien het dossier in gerechtelijk onderzoek* is, kan de vraag worden gericht aan de onderzoeksrechter*.

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

Op het einde van het gerechtelijk onderzoek*, wanneer de zaak door het onderzoeksgerecht* wordt behandeld, wordt u ook meegedeeld dat het dossier ter beschikking ligt op de griffie (voor inzage en/of afschrift).

Hoe kan u zich benadeelde persoon verklaren?

U kan zich op verschillende manieren benadeelde persoon verklaren:

- ofwel rechtstreeks tijdens uw verhoor bij de politie;
- ofwel door het ingevulde standaardformulier af te geven op het secretariaat van het parket of bij de politie;
- ofwel door dit formulier via aangetekende brief over te maken aan het secretariaat van het parket.

U kan dit ofwel zelf doen ofwel door tussenkomst van een advocaat.

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

Burgerlijke partijstelling

Als burgerlijke partij kan u niet alleen herstel van de schade vorderen, maar verkrijgt u ook een aantal rechten tijdens de strafprocedure:

› Tijdens het gerechtelijk onderzoek*:

- U kan de onderzoeksrechter* toelating vragen om inzage te krijgen in het strafdossier en er een afschrift van te verkrijgen.
- U kan de onderzoeksrechter vragen om een bijkomende onderzoekshandeling te stellen.
- U kan, op eenvoudig verzoek, minstens eenmaal gehoord worden door de onderzoeksrechter tijdens de procedure.
- Indien een wedersamenstelling van de feiten wordt georganiseerd, kunnen u en uw advocaat deze bijwonen.

› Tijdens de strafuitvoering:

U kan ook een aantal rechten uitoefenen in deze fase (zie p. 22).

* Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30

Hoe kan u zich burgerlijke partij stellen?

Er zijn verschillende manieren en momenten waarop u zich burgerlijke partij kan stellen:

› Tijdens de onderzoeksfase:

- Als er geen gerechtelijk onderzoek* lopende is, kan u (in persoon of via uw advocaat) een klacht met burgerlijke partijstelling neerleggen bij de onderzoeksrechter*. U moet dan een bepaalde geldsom in bewaring geven bij de griffie als voorschot op de gerechtskosten. U krijgt deze geldsom terug als de verdachte persoon achteraf schuldig wordt verklaard.

- Als er wel een gerechtelijk onderzoek* geopend is:
 - kan u zich burgerlijke partij stellen door middel van een eenvoudige verklaring, in persoon of via uw advocaat, voor de onderzoeksrechter*.
 - kan u zich ook burgerlijke partij stellen op het einde van het gerechtelijk onderzoek*, op het moment dat de zaak door het onderzoeksgerecht (raadkamer of kamer van inbeschuldigingstelling) wordt behandeld.

› **Tijdens de zitting van de rechtbank:**

U kan zich burgerlijke partij stellen door middel van een eenvoudige verklaring, in persoon of via uw advocaat op de zitting.

U kan zich daarentegen niet voor het eerst burgerlijke partij stellen wanneer de zaak reeds in hoger beroep in behandeling is.

Uw schade en de burgerlijke vordering

Algemeen

Als slachtoffer van een misdrijf heeft u waarschijnlijk schade geleden. Deze schade kan zeer uiteenlopend zijn:

- › lichamelijke schade en fysieke gevolgen;
- › morele schade en psychische gevolgen van het misdrijf (bv. het verlies van een naaste, het psychische leed dat door het misdrijf is veroorzaakt zoals gevoelens van angst en onveiligheid,...);
- › materiële en economische schade (bv. gestolen geld, beschadigde kleding of accessoires, verplaatsingskosten, medische of hospitalisatiekosten, inkomstenverlies,...).

Opdat de gerechtelijke overheden de geleden schade zouden kunnen vaststellen, is het belangrijk dat u alle bewijsstukken bewaart, zoals medische attesten en verslagen, attesten van uw persoonlijke bijdrage in de medische kosten, facturen, kwijtingen, attesten van uw werkgever of mutualiteit inzake inkomstenverlies, enz. Dit zal u eveneens toelaten om uw verzoek tot herstel van de schade te staven (bv. een schadevergoeding).

Hoe kan u een verzoek tot herstel van de schade indienen?

Om herstel te krijgen van de schade die u geleden heeft door het misdrijf, moet u een **burgerlijke vordering*** instellen, hetzij voor de strafrechtbank, hetzij voor de burgerlijke rechtbank.

› Voor de strafrechtbank

Indien de procureur beslist om uw zaak voor de strafrechtbank te brengen, kan de burgerlijke vordering* bij de strafvordering* worden gevoegd. Om dit te kunnen doen, moet u zich burgerlijke partij gesteld hebben (zie p. 15).

› Voor de burgerlijke rechtbank

De burgerlijke vordering kan ook voor de burgerlijke rechtbank worden ingeleid (bv. indien u niet wil tussenkomen in het strafproces of indien uw zaak zonder gevolg werd geklasseerd).

Voor de burgerlijke rechtbank moet u het bewijs leveren van de fout die werd begaan. Indien er echter een procedure hangende is voor de strafrechtbank, zal de burgerlijke rechter het einde van deze strafzaak moeten afwachten vooraleer hij uitspraak kan doen.

In beide gevallen, is het aangewezen om een dossier samen te stellen waarmee u de omvang van uw schade kan aantonen (door te verwijzen naar alle geleden schade, zie hierboven) en hiervan een kopie te bewaren voor uzelf.

Als de rechtbank uw burgerlijke vordering* gegrond verklaart, zal de rechter de dader veroordelen tot herstel van de schade (bv. via het betalen van een bepaalde som geld als schadevergoeding of de teruggave van een gestolen voorwerp).

Wat als de dader u niet vergoedt ondanks de beslissing van de rechter?

U moet zich dan wenden tot een gerechtsdeurwaarder om het vonnis te laten betekenen aan de veroordeelde en/of het vonnis ten uitvoer te laten leggen. Zo kan er eventueel beslag gelegd worden op een deel van het loon of de goederen van de veroordeelde.

Informeer steeds naar de kosten van een dergelijke procedure en naar een eventuele tussenkomst van uw verzekering rechtsbijstand.

Het is aangewezen om een advocaat te raadplegen alvorens één van deze stappen te ondernemen. De hierboven beschreven procedures zijn immers ingewikkeld en de belangen zijn aanzienlijk (o.m. op financieel vlak). Het is daarom belangrijk dat u als slachtoffer hierover goed geïnformeerd en voorgelicht wordt.

** Zie verklarende woordenlijst p. 28, 29 en 30*

Uw rechten als slachtoffer in de strafuitvoering

Als slachtoffer kan u vragen om betrokken te worden bij de uitvoering van een vrijheidsbenemende straf. Er bestaan verschillende strafuitvoeringsmodaliteiten die onder bepaalde voorwaarden kunnen worden toegekend aan de veroordeelde, zoals: penitentiair verlof, beperkte detentie, elektronisch toezicht, voorwaardelijke invrijheidstelling, ...

Hoe kan u vragen om betrokken te worden?

Indien u geen burgerlijke partij bent, moet u een **schriftelijk verzoek** richten aan de strafuitvoeringsrechter, die zal beslissen of u een direct en legitiem belang heeft bij de zaak. Indien deze uw verzoek positief beantwoordt, moet u vervolgens een slachtofferverklaring invullen (zie hieronder).

Indien u wel een burgerlijke partij bent en indien uw burgerlijke vordering* ontvankelijk en gegrond is verklaard, moet u geen verzoek meer indienen, maar volstaat het een **slachtofferverklaring** in te vullen (die overgemaakt moet worden aan de griffie van de strafuitvoeringsrechtbank of aan het justitiehuis). Hiervoor bestaat een modeldocument dat u kan vinden op de website www.justitie.belgium.be (onder de rubriek A tot Z Onderwerpen – slachtofferverklaring) of in een justitiehuis.

Op de slachtofferverklaring kan u:

- vragen om geïnformeerd te worden wanneer een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit wordt toegekend;
- voorwaarden formuleren die mogelijk in uw belang kunnen worden opgelegd wanneer een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit wordt toegekend of de tussenkomst van een justitieassistent slachtofferonthaal vragen om deze voorwaarden te formuleren;
- vragen om gehoord te worden door de strafuitvoeringsrechtbank.

Om dit document in te vullen of voor meer informatie kan u zich wenden tot het justitiehuis⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Voor adresgegevens van de justitiehuizen, zie www.justitie.belgium.be

Slachtofferzorg

Politionele slachtofferbejegening

Indien u in de eerste dagen na uw aangifte behoefte heeft aan ondersteuning omwille van problemen die het gevolg zijn van het misdrijf, dan kan u contact opnemen met de politiedienst die beroep kan doen op de dienst politionele slachtofferbejegening of u kan doorverwijzen naar een andere gespecialiseerde dienst.

Het justitiehuis⁽⁵⁾

In elk gerechtelijk arrondissement is er een justitiehuis. Hier kan u zich wenden tot hun dienst eerstelijnswerking of tot hun dienst slachtofferonthaal.

Eerstelijnswerking

In het kader van de **eerstelijnswerking** kan u terecht bij een justitieassistent die tot opdracht heeft het onthalen en informeren van iedereen die vragen of problemen heeft over welbepaalde domeinen van justitie (waaronder de strafprocedure en de rechten van slachtoffers). Deze kan u, indien nodig, ook doorverwijzen naar een gespecialiseerde dienst.

Slachtofferonthaal

De **dienst slachtofferonthaal** zorgt ervoor dat u de nodige aandacht krijgt tijdens de gerechtelijke procedure en dat u van uw rechten gebruik kan maken. Hiertoe kan een justitieassistent u specifieke informatie geven over uw dossier en over de lopende procedure. Hij kan u eveneens ondersteuning en bijstand bieden (bijvoorbeeld bij de inzage van het dossier of bij de teruggave van overtuigingsstukken) en, indien nodig, u ook doorverwijzen naar de bevoegde hulpverleningsdiensten.

⁽⁵⁾ Voor adresgegevens van de justitiehuisen, zie: www.justitie.belgium.be

Slachtofferhulp

De dienst slachtofferhulp kan u, indien nodig, helpen bij de verwerking van de gevolgen van het misdrijf, kan u psycho-sociale of praktische hulp bieden en kan u informatie geven. Indien nodig, zal de dienst slachtofferhulp u doorverwijzen voor verdere gespecialiseerde hulp.

De adressen van deze diensten kan u onder meer verkrijgen bij de justitiehuisen, de politiediensten en op de website www.justitie.belgium.be.

De Commissie voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en aan de occasionele redders

Ingeval de feiten opzettelijke gewelddaden betreffen en u geen afdoende vergoeding van uw schade kan krijgen (bijvoorbeeld omdat de dader onbekend is), kan **de Commissie voor financiële hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden en occasionele redders** u in bepaalde gevallen en onder bepaalde voorwaarden financiële hulp toekennen.

Voor meer info:
www.justitie.belgium.be
(onder de rubriek 'Wat moet ik doen als ... slachtoffer')

Verklarende woordenlijst

Burgerlijke vordering

Vordering waarbij de benadeelde aan de dader herstel vraagt van de schade die hij geleden heeft. Hiervoor kan hij zich burgerlijke partij stellen voor een strafrechtbank of kan hij dagvaarden voor een burgerlijke rechtbank.

Gerechtelijk onderzoek

Onderzoek onder leiding en gezag van een onderzoeksrechter, met als doel het opsporen van de daders van misdrijven en het verzamelen van de bewijzen.

Onderzoeksgerecht

Gerecht dat niet beslist over de grond van de zaak, maar over het onderzoek zelf. De onderzoeksgerechten zijn de raadkamer en, in hoger beroep, de kamer van inbeschuldigingstelling.

Onderzoeksrechter

Rechter in de rechtbank van eerste aanleg die het gerechtelijk onderzoek leidt.

Openbaar ministerie

Orgaan in de strafrechtspleging belast met de toepassing van de strafwet en het verdedigen van de belangen van de maatschappij (onder meer door een verdachte te vervolgen en voor de rechtbank te brengen).

Opsporingsonderzoek

Onderzoek onder de leiding van de procureur des Konings, met als doel het opsporen van misdrijven, hun daders en de bewijzen ervan en het verzamelen van de elementen die nodig zijn voor de uitvoering van de strafvordering.

Procureur des Konings

Magistraat (bijgestaan door zijn substituten) die het opsporingsonderzoek leidt. Ter terechtzitting vordert de procureur des Konings de toepassing van de strafwet. Hij neemt de nodige maatregelen voor de uitvoering van de uitgesproken straffen.

Strafvordering

Vordering ingesteld door het openbaar ministerie, door een klacht met burgerlijke partijstelling of door rechtstreekse dagvaarding met het oog op de toepassing van de strafwet.

Dienst Communicatie
Waterloolaan 115
1000 Brussel
Tel: 02 542 65 11
www.justitie.belgium.be
brochures@just.fgov.be